

MAKTABDA MUMTOZ MUSIQANI O'RGANISH ORQALI DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Olimjonova Shohsanam

1.23-guruh, 3-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: **Azizov Nuriddin Malikovich**

Annotatsiya: Mazkur maqolada umumta'lim maktablarida mumtoz musiqani o'rganishning ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Mumtoz musiqa o'quvchilarning estetik didini shakllantirish, ma'naviy dunyosini boyitish, diqqat va xotira jarayonlarini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Shuningdek, maqolada mumtoz musiqa namunalaridan foydalanish orqali dars samaradorligini oshirishning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: mumtoz musiqa, musiqa ta'limi, dars samaradorligi, estetik tarbiya, milliy qadriyatlar, musiqiy madaniyat, o'quvchi shaxsi, ma'naviy tarbiya, pedagogik yondashuv, san'at.

Bugungi globallashuv davrida yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda musiqa san'ati, ayniqsa, mumtoz musiqa namunalarining o'rni beqiyosdir. Mumtoz musiqa asarlari o'zining chuqur mazmuni, badiiy mukammalligi va tarbiyaviy ahamiyati bilan o'quvchilarning ma'naviy kamolotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Maktab ta'limida mumtoz musiqani o'rganish nafaqat musiqiy bilimlarni rivojlantiradi, balki boshqa fanlarni o'zlashtirish samaradorligini ham oshiradi.

Mumtoz musiqa xalqning tarixiy xotirasi, madaniy merosi va ma'naviy boyligining muhim tarkibiy qismidir. Unda xalqning asrlar davomida shakllangan estetik qarashlari, hayotiy tajribasi va ma'naviy qadriyatlari mujassam bo'ladi. Shu sababli maktab

o'quvchilarini mumtoz musiqa bilan tanishtirish ularda milliy o'zlikni anglash, tarixiy merosga hurmat va san'atga qiziqish hissini shakllantiradi.

Ta'lim jarayonida mumtoz musiqa namunalaridan foydalanish o'quvchilarning diqqatini jamlashga va darsga bo'lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. Psixologik tadqiqotlar musiqaning inson ruhiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Ayniqsa, sokin va mazmunan boy mumtoz kuylar o'quvchilarning hissiy holatini muvozanatlashtirib, dars davomida faol ishtirok etishiga yordam beradi. Natijada bilimlarni o'zlashtirish darajasi va darsning umumiy samaradorligi ortadi. Mumtoz musiqani tinglash va tahlil qilish jarayonida o'quvchilarning tafakkuri, mushohada yuritish qobiliyati hamda estetik didi rivojlanadi. Musiqiy asarning mazmunini anglash, undagi obraz va g'oyalarni tushunishga intilish o'quvchilarning ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa nafaqat musiqa fanida, balki adabiyot, tarix va boshqa ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'rganishda ham ijobiy natijalar beradi.

Musiqa darslarida maqomlar, mumtoz qo'shiqlar va milliy cholg'u kuylaridan foydalanish o'quvchilarning milliy madaniyatga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Ayniqsa, Shashmaqom va boshqa mumtoz musiqa namunalarining mazmun-mohiyatini o'rganish yoshlarning ma'naviy olamini boyitadi. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarda sabr-toqat, did, nafosat va san'atni qadrlash kabi fazilatlarni rivojlantiradi. Mumtoz musiqani o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Audio va video materiallar, taqdimotlar, guruhli muhokamalar hamda musiqiy tahlil usullari darslarni yanada qiziqarli va samarali tashkil etishga imkon yaratadi. O'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan bunday yondashuvlar ta'lim sifatining oshishiga xizmat qiladi. Mumtoz musiqa asosida tashkil etilgan tadbirlar, musiqiy kechalar va ijodiy uchrashuvlar o'quvchilarning iste'dodini yuzaga chiqarishga yordam beradi. Ular musiqa orqali o'z his-tuyg'ularini ifodalashni o'rganadi, jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va san'atga nisbatan ongli munosabat shakllantiradi. Bu esa barkamol avlodni tarbiyalashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Mumtoz musiqaning ta'lim jarayonidagi ahamiyati o'quvchilarning hissiy-intellektual rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'sirida ham namoyon bo'ladi. Musiqa insonning ichki kechinmalari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u o'quvchilarda ijobiy ruhiy muhitni shakllantiradi. Dars jarayonida mumtoz kuy va qo'shiqlardan foydalanish o'quvchilarning charchoq hissini kamaytirib, ularning bilim olishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. Natijada o'quv faoliyati yanada samarali tashkil etiladi va ta'lim sifati yaxshilanadi.

Mumtoz musiqa orqali o'quvchilarda milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini rivojlantirish mumkin. Ajdodlarimiz tomonidan yaratilgan musiqiy meros namunalarini o'rganish yosh avlodning milliy qadriyatlar va madaniy an'analarga hurmat ruhida tarbiyalanishiga xizmat qiladi. Bu esa o'quvchilarning o'z xalqining tarixi, san'ati va madaniyatiga bo'lgan qiziqishini yanada kuchaytiradi. Ayniqsa, milliy maqom san'atining tarixi va mazmunini o'rganish ularda madaniy merosni asrab-avaylash mas'uliyatini shakllantiradi.

Musiqa mashg'ulotlarida tinglash, tahlil qilish va ijro etish faoliyatlarining uyg'unligi o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Mumtoz asarlarni tinglash orqali ular ohang, ritm, temp va musiqiy ifoda vositalarini anglay boshlaydi. Musiqiy tahlil esa asarning badiiy mazmunini chuqurroq tushunishga imkon yaratadi. Bunday faoliyatlar natijasida o'quvchilarning eshitish madaniyati, tasavvuri va ijodiy fikrlash qobiliyati rivojlanadi. Mumtoz musiqadan foydalanish fanlararo integratsiyani ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, adabiyot darslarida mumtoz shoirlar ijodiga yaratilgan qo'shiqlarni tinglash, tarix fanida esa ma'lum davrlarga oid musiqiy meros namunalarini o'rganish o'quvchilarning mavzuni chuqurroq anglashiga yordam beradi. Bunday integratsion yondashuv ta'lim mazmunining boyishiga va o'quvchilarning dunyoqarashi kengayishiga xizmat qiladi. Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi mumtoz musiqani o'qitish imkoniyatlarini yanada kengaytirmoqda. Elektron darsliklar, multimedia vositalari, virtual kutubxonalar va onlayn platformalar orqali o'quvchilar turli mumtoz musiqa namunalarini tinglash va o'rganish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu esa darslarning zamonaviy va interaktiv shaklda tashkil

etilishiga, o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarining rivojlanishiga yordam beradi. Mumtoz musiqa o'quvchilarda estetik tarbiya bilan bir qatorda axloqiy fazilatlarni ham shakllantiradi. Musiqiy asarlarda aks etgan ezgulik, insonparvarlik, mehr-oqibat va go'zallik g'oyalari yoshlarning ma'naviy kamolotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada ular nafaqat bilimli, balki yuksak ma'naviyatli va madaniyatli shaxs sifatida voyaga yetadi. Shu jihatdan mumtoz musiqa maktab ta'limida tarbiyaviy va ta'limiy vazifalarni birgalikda amalga oshiruvchi muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, maktabda mumtoz musiqani o'rganish dars samaradorligini oshirishning muhim vositalaridan biridir. Mumtoz musiqa o'quvchilarning estetik didini rivojlantiradi, ma'naviy dunyosini boyitadi va bilimlarni puxta o'zlashtirishga ko'maklashadi. Ta'lim jarayonida mumtoz musiqa namunalaridan samarali foydalanish yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularning ijodiy va intellektual salohiyatini rivojlantirish hamda ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Rajabov I. Maqom asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 1992.
3. Jabborov A. O'zbek musiqa tarixi. – Toshkent: Fan, 2018.
4. Sharipov S. Musiqa pedagogikasi asoslari. – Toshkent: Tafakkur, 2020.